Sosiaali- ja terveysministeriö

**Lausunto**

22.5.2024

Eduskunnan lakivaliokunta

**Asiantuntijalausunto eduskunnan lakivaliokunnalle (viite: Lapsenhuoltolain uudistus HE 88/2018 vp – EV 175/2018 vp)**

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto koskien hallituksen vuosikertomusta 2023 ja tähän sisältyvää lapsenhuoltolain uudistusta koskevia lausumia. Sosiaali- ja terveysministeriö on jatkanut yhteistyötä oikeusministeriön ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanemiseksi.

Eduskunta on edellyttänyt, että hallitus seuraa tarkoin lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia kiinnittäen erityistä huomiota muun muassa entistä laajempien lapsen huoltoa, asumista ja tapaamista koskevien sopimismahdollisuuksien ja sosiaaliviranomaisten toimivaltuuksien käyttöön, vuoroasumisen toimivuuteen sekä vieraannuttamiseen ja muuhun tapaamisoikeuden estämiseen tarkoitettujen keinojen tehokkuuteen. Sosiaali- ja terveysministeriö tekee yhteistyötä oikeusministeriön kanssa lapsenhuoltolain uudistuksen toimeenpanon ja vaikutusten seurannassa. Perhekeskusten ja vaativien erityispalvelujen kehittämisen yhteydessä on kiinnitetty huomiota lapsenhuoltolain toimeenpanoon ja lapsen tapaamisoikeuksien toteutumiseen. Osana kansallisen lapsistrategian työtä on tarkoitus käynnistää vielä vuoden 2024 aikana kokoava selvitys siitä, miten kahdessa kodissa asuvien lasten tilanne huomioidaan erilaisissa palveluissa ja miten niitä tulisi edelleen uudistaa, ottaen huomioon muun muassa hyvinvointialueiden kehittyvä toiminta sekä talouteen liittyvät näkökulmat.

Eduskunta on toisaalta edellyttänyt, että hallitus selvittää ja arvioi vuoroasumisen vaikutukset ja muutostarpeet etuuksia ja palveluja koskevaan lainsäädäntöön sekä valmistelee viipymättä tarvittavat lainsäädäntömuutokset annettaviksi eduskunnalle. Meneillään olevat toimenpiteet pohjaavat aiemmin toteutettuun TEAS-hankkeeseen / tutkimukseen vuoroasumisen vaikutuksista palvelu- ja etuusjärjestelmään sekä lasten vuoroasumista koskevan toimintasuunnitelman laatineen työryhmän työhön. Vaalikaudella 2019-2023 laadittua poikkihallinnollista toimenpidesuunnitelmaa toteutetaan lasten aseman parantamiseksi vanhempien erillään asumisen tilanteissa (STM raportteja ja muisti-


| Postiosoite<br>Postadress<br>Postal Address | Käyntiosoite<br>Besöksadress<br>Office | Puhelin<br>Telefon<br>Telephone | Faksi<br>Fax<br>Fax | s-posti, internet<br>e-post, internet<br>e-mail, internet |
|---|---|---|---|---|
| Sosiaali- ja terveysministeriö | | | | |
| PL 33<br>00023 Valtioneuvosto | Meritullinkatu 8<br>Helsinki | 0295 16001<br>+358 295 16001 | 02951 63415<br>+358 2951 63415 | kirjaamo.stm@gov.fi<br>stm.fi |

oita 2021:34). Kukin ministeriö vastaa toimenpidesuunnitelman toteuttamisesta omalla hallinnonalallaan. Esimerkiksi lasten koulukuljetusten saatavuudesta molempiin talouksiin on käynnissä selvitys opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla. Lisäksi asettamispäätöksensä mukaan vaalikaudelle 2023-2027 asetettu sosiaaliturvakomitea tarkastelee osana kokonaisuutta myös niiden lasten ja perheiden elatusta ja sosiaaliturvaa, joiden vanhemmat asuvat erillään, tai joiden hoidosta ja huollosta vastaa yksi vanhempi. Komitea tekee viimeistään vuoteen 2027 mennessä ehdotukset sosiaaliturvan kehittämiseksi.

Eduskunta on myös edellyttänyt, että hallitus vahvistaa ja kehittää vanhemmuuden ja parisuhteen tukea ja erotilanteiden palveluja pitkittyneiden ja vaikeiden lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien riitojen ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi. Vanhemmuuden ja parisuhteen tukea on kehitetty aiempina vuosina erityisesti perhekeskuskehittämisen yhteydessä. Vaativia erotilanteita ja eron jälkeisen väkivallan vastaista työtä on puolestaan kehitetty vaativien erityispalvelujen yhteydessä (Osaamis- ja tukikeskus / OT-keskuspiloteissa, jotka päättyivät vuoden 2023 lopussa). Osana kansallisen lapsistrategian työtä on päivitetty terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sivuille materiaalia vaativia erotilanteita koskien. Vuonna 2024 kehittämistä tullaan tekemään lastenasiaintalo- / Barnahus-työn yhteydessä. Tämä perustuu siihen, että kansainvälisestikin vaativien erotilanteiden kysymyksiä on nostettu Barnahus-työn kohteeksi. Osassa hyvinvointialueiden YTA-sopimuksissa OT-keskustyön jatkaminen nousee esiin ja osassa haastavat erotilanteet nostetaan yhdeksi vaativan sosiaalihuollon työn osa-alueeksi, jota hyvinvointialueet haluavat YTA-aluetasoisesti tukea esimerkiksi moniammatillisten vaativien erojen ryhmien avulla.

Eduskunta edellytti lisäksi, että lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinkäsittelyä varten laadittavan olosuhdeselvityksen tekemisestä annetaan valtakunnallista ohjeistusta ja koulutusta sekä arvioidaan tarve säätää kelpoisuusvaatimukset selvityksen tekemiselle. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asettama asiantuntijatyöryhmä valmisteli vuosien 2020-2021 aikana valtakunnallisen ohjeistuksen lapsenhuoltolain mukaisten olosuhdeselvitysten laatimisen tueksi. Työryhmä arvioi myös asiaan liittyvää koulutusten ja pätevyysvaatimusten tarvetta. Oppaan lapsenhuoltolain mukaisen hyvinvointialueen selvityksen laatimiseksi 2. uudistettu laitos on julkaistu 2023 (THL ohjaus 16/2023). Oppaan julkaisemisen yhteydessä on annettu myös koulutusta ja terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivuja on päivitetty. Lisäksi on julkaistu asiantuntijaryhmän kannanottona julkaisu lapsenhuoltolain mukaisen tuomioistuimelle annettavan selvityksen tekemiseen tarvittavasta kelpoisuudesta, täydennyskoulutuksesta ja yhteistyörakenteista (THL ohjaus 12/2022).

Sosiaalineuvos Marjo Malja

Jakelu Eduskunnan lakivaliokunta

Tiedoksi STM Sosiaaliturvaministeri
STM Kansliapäällikkö
STM TUTO Turvallisuus ja terveys -osasto